

Az iparművészet fogalmáról

Tisztelt Főszerkesztő Asszony! Kedves Éva!

■ Évtizedek óta időnként felmerül az az igény, hogy végre valóban meg kellene határozni az iparművészet fogalmát, lehetőleg pontosan.

Én eddig sosem mondtam véleményt ebben a kérdésben, most azonban megtisztelő kérésének nem tudok ellenállni...

Természetesen nem fogok tudni megnyugtató választ adni a kérdésre – ugyanis szerintem nem is lehet –, de megemlítenék néhány dolgot ezzel összefüggésben, ami épp eszembe jut, miközben bártorkodom azt mondani, hogy a pontos definiálás nemcsak lehetetlen, de nem is szükséges.

Tudom, hogy ez szemtelenség a részemről, de mentségemre szolgálhat, hogy ez a kis cikkecske nem esszé, hanem csak levél.

■ Néhány évtizeddel ezelőtt, a megboldogult szocializmusban, ahol az állami szabályozást minden területen érvényesíteni kellett, túlbuzgó kollégák azon fáradoztak az én szakmámban, a belsőépítészetben, hogy rendeletileg szabályozzák, csak az kaphasson tervezési jogosultságot, akinek főiskolai diplomája van.

Ennek az ostoba kísérletnek a megvalósítását szerencsére sikerült megakadályozni.

Amikor évtizedekkel később szakmai kamara megalakítása került sorra, lényegében hasonló kísérlet történt, azt kívánták, hogy a tervezési jogosultság kamarai tagsághoz kötött legyen.

Ekkor én azt kérdeztem (miután megkapták a leveletem, amelyben közöltem, hogy eszem ágában sincs belépni a kamarába), megengedik-e, hogy vasárnap délben zongorázzak? (Nem tudok zongorázni...)

Ugyanis, ha a művészetet megpróbáljuk adminisztratív keretek közé szorítani, akkor meghal. Ha jól emlékszem, Kassák mondta, hogy a művészet vagy szabad, vagy semmilyen.

Márpedig, ha az iparművészet művészet – és remélem, lehet az –, akkor tökéletesen szabadnak, határok nélkülinek kell lennie. És vajon akkor lehet-e elméleti határokat szabni számára?

■ Az iparművészet sokrétű dolog, de mi, akik többé-kevésbé jól ismerjük, kiismerjük magunkat abban, hogy lényegében mit jelent a fogalom. Sok fogalommal vagyunk így, hogy a nyelvünkben használunk egy kifejezést, amely nem pontosan meghatározott,

mégis tudjuk, miről van szó. Tudjuk, hogy van az ipar számára történő tervezés – a design –, van kézművesség és kézműves-iparművészet, vajon hol az elválasztó határ? Csak a létrehozott tárgy minősége?

(Volt idő, amikor vita volt itt azon, hogy ki tekinthető festőnek? Párizsban, a hatvanas években, amikor megkérdeztem: ott hogy van? – azt mondták: festő az, aki fest.)

Az iparművészet és képzőművészet közötti határok kérdése hasonló probléma. Nyilvánvaló, hogy a használt anyagok milyensége sem jelent semmit. A főiskolán az én időmben (1955–1960) volt díszítőfestő szak.

Vajon Michelangelo ott végzett-e? Tudtommal nem, és mégis egész ügyesen kifestette a Sixtus-kápolnát.

■ A gobelint többnyire műhelyekben „szakmunkások” készítették, de sokan vannak, akik maguk csinálják. Vasarely szerint nem szükséges, hogy a festő saját kezűleg fesse a képet. Ha azt természetesnek tartjuk, hogy az ipari formatervező nem maga készíti el a mozdonyt, akkor igazán nehéz meghatározunk, hogy hol a határ?

■ Kovács Zsuzsa belsőépítész mondta, hogy a jó széknek három szempontnak kell megfelelnie. Legyen könnyű, kényelmes és gazdaságosan előállítható.

Ezek felszínes általánosságok, és szerintem a legfontosabb szempont ebben a meghatározásban nem szerepel. A szék ugyanis műtárgy, és mint olyannak, remekműnek kellene lennie. A bútortörténet számtalan ilyen ismer, és ezek egyáltalában nem felelnek meg K. ZS. szempontjainak.

■ Miért írtam most meg ezeket? Hogy megpróbáljam jobban megvilágítani az alapkérdés nehézségét. Vagyis hogy az elméleti tisztázásnak mennyi abszurditással kellene megbirkóznia – amire szerintem nem képes.

És valóban – feltétlenül szükséges?

MEZEI GÁBOR

A vitában eddig megjelent cikkek:

Simon Károly: *Tisztázatlan fogalmak az iparművészet területén* (2014/1. sz. 42–43. o.) és Wehner Tibor: *A tisztázatlan fogalmak tisztázása – az első bizonytalan lépés* (2014/2. sz. 44. o.).